

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 3/1988-89 med anledning av Itl Christina Hedman-Jaakkolas m.fl. hemställningsmotion till landskapsstyrelsen om tillsättande av en delegation för att utreda de åländska kommunernas förutsättningar att ta emot flyktingar och landskapets behörighet i frågan.

Landstinget har den 16 mars 1988 inbegärt lagutskottets yttrande över motionen. Utskottet, som hört vicelanträdet May Flodin och ordföranden för en av stadsstyrelsen i Mariehamn tillsatt kommitté för flyktingfrågor, rektorn Karl-Erik Smulter, får härmed värdsamt anföra följande.

I motionen föreslås att landskapsstyrelsen skulle tillsätta en delegation för att utreda de åländska kommunernas förutsättningar att ta emot flyktingar. I samband härmed borde även behörighetsfrågorna vad avser mottagandet av flyktingar närmare utredas.

Finland har under senare år i första hand genom FN:s förmedling tagit emot flyktingar inom ramen för en av statsrådet fastställd kvot (kvotflyktingar). Antalet s.k. spontanflyktingar är däremot ytterst ringa. Totalantalet flyktingar i landet var 1.1.1988 drygt 800 personer. Kvoten för 1987 var 200 medan i år 300 flyktingar skall tas emot i Finland.

Från statsmaktens sida har man aktiverat insatserna inom flyktingpolitiken. Ett flertal kommuner har visat intresse att ta emot flyktingar. Statsrådet har utfärdat beslut om tryggande av flyktingars inkomst (FFS 537/88) och beslut om arrangemang och ersättningar vid mottagande av flyktingar (FFS 600/88) medan i statsbudgeten medel har anvisats för de stödåtgärder som närmare regleras i statsrådsbesluten. Social- och hälsovårdsministeriet samt socialstyrelsen koordinerar flyktingpolitiken i Finland. Socialstyrelsen har uppgjort modeller för avtal som ingås med kommuner om hur flyktingar mottas och de ekonomiska ersättningarna arrangeras.

Under senare tid har flyktingfrågan uppmärksammats även på Åland. Inom Sottunga kommun och Mariehamns stad har intresse uttalats för att ta emot ett antal flyktingar. Några slutliga beslut i saken har dock ännu inte fattats. I Mariehamn

har en kommitté närmare utrett stadens möjligheter att ta emot flyktingar. Landskapsstyrelsen har i april 1988 i ett svar på en enkel fråga i landstinget uppgett att man i mån av möjlighet avser att bistå de åländska kommuner som meddelar intresse för att ta emot flyktingar. I svaret konstaterades vidare att till den del anslag upptas i riksbudgeten för flyktingars behov och omsorg bör motsvarande anslag kunna upptas i landskapsbudgeten i den utsträckning anslagen faller under landskapets behörighet.

I budgetförslaget för 1989 har landskapsstyrelsen upptagit 200.000 mark under ett nytt moment 25.08.30 benämnt "Flyktingvård". Medlen är avsedda att användas för betalning av bidrag och ersättningar till åländska kommuner som under året kan komma att motta flyktingar. Landskapsstyrelsen avser härvid att följa de grunder som finns angivna i ovan berörda statsrådsbeslut (FFS 537 och 600/88).

I budgetmotiveringarna berör landskapsstyrelsen även behörighetsuppdelningen mellan landskapets och rikets myndigheter. Landskapsstyrelsen konstaterar att flyktingvården är att hänföra till socialvården, ett rättsområde som ankommer på landskapets behörighet. Man uppger vidare att för Ålands del skall avtal om mottagande av flyktingar ingås med Ålands landskapsstyrelse som part.

Utskottet konstaterar sålunda att urvalet av flyktingar som bereds möjlighet att komma till Finland liksom beviljande av inrese- och uppehållstillstånd för dem är angelägenheter vilka faller under rikets behörighet. Omhändertagandet av och omsorgen om flyktingfamiljerna är huvudsakligen en angelägenhet för mottagande kommun. På grund av de särskilda kostnader kommunerna åsamkas härav är de berättigade till ersättningar som i riket erläggs av staten och som för åländska kommuners del skulle erläggas av landskapsstyrelsen över ordinarie budgeten.

De kommuner som tar emot flyktingar ansvarar primärt för att ordna bostäder, social- och hälsovård samt undervisnings- och kulturtjänster och övriga åtgärder som flyktingarna behöver. För sådana kostnader har kommunerna enligt normer i de angivna statsrådsbesluten rätt till ekonomisk ersättning. Kommunerna erhåller s.k. kalkylerade ersättningar, vilka är beroende av kommunens bärkraftsklass. Två olika ersättningsbelopp förekommer, ett högre för barn som inte nått skolpliktsåldern och ett lägre för vuxna flyktingar. De kalkylerade ersättningarna betalas under tre år, det första året till fullt belopp, det andra året till 2/3 och det tredje året till 1/3. Härefter beräknas flyktingarna i allmänhet vara så integrerade i kommunen att de kan inlemmas i förvärvslivet och på samma sätt som andra

medborgare stå för sin egen och familjens försörjning. För skolundervisning ges dessutom en skild ersättning per elev. I den mån utkomstskydd beviljas, erläggs detta i sin helhet i riket av statsmedel och på Åland av landskapsmedel.

För att underlätta bostadsanskaffningen åt flyktingfamiljer kan särskilda lån och bidrag anvisas inom ramen för samhällets stöd för främjande av bostadsproduktionen. Enligt motiveringarna till anslaget för bidrag för hyresbostäder till bostadslösa (21.21.31) i 1989 års landskapsbudget får medel användas bl.a. för att betala understöd till kommuner och samfund som anskaffar bostäder för flyktingar.

Utskottet har funnit att de åländska kommunernas förutsättningar att ta emot ett antal flyktingar rätt väl klarlagts. Landskapsstyrelsen har samtidigt granskat behörighetsuppdelningen i flyktingfrågorna och redogjort härför i budgetförslaget. Utskottet finner därför att tillsättande av en kommitté eller ett annat organ inte längre kan anses aktuellt eller nödvändigt. Likaså finner utskottet behörighetsfrågorna i stort sett utredda. De i motionen efterlysta åtgärderna är sålunda redan i huvudsak vidtagna.

Mottagning och omhändertagande av flyktingar bör ses som en allmänt humanitär insats, för vilken också samhället och befolkningen på Åland bär ett delansvar. Utgående från vad ovan anförts finner utskottet att såväl enskilda som myndigheter redan visat både intresse och beredskap att uppfylla detta ansvar. De åtgärder som i fortsättningen kan bli aktuella avser snarare verkställighet än utredning. Också därför synes de i motionen efterlysta åtgärderna numera överflödiga.

Utskottet vill i sammanhanget understryka betydelsen av att ett beslut att ta emot flyktingfamiljer också på Åland bör föregås av omsorgsfulla förberedelser. Informationsfrämjande och attitydpåverkande åtgärder är i sammanhanget särskilt viktiga. Samarbetet mellan olika kommunala myndigheter bör ägnas uppmärksamhet liksom samarbetet mellan landskapsförvaltningen och kommunerna. Det sistnämnda gäller särskilt de ekonomiska ersättningar kommunerna är berättigade till. Speciella ansträngningar måste göras för att underlätta den språkliga anpassningen. Mottas flyktingar på Åland förutsätter utskottet att berörda myndigheter gemensamt utvärderar erfarenheterna av projektet.

Med hänvisning till det ovan anförda får utskottet vördsamt föreslå

att Landstinget måtte förkasta hemställningsmotionen nr 84/1987-88.

Mariehamn den 17 november 1988

På lagutskottets vägnar:

Gunnevi Nordman
ordförande

Lars Ingmar Johansson
sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Nordman, viceordföranden Jan-Erik Lindfors samt ledamöterna Christer Jansson, Karlsson och Wiklöf.